

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1943 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om lika arvsrätt för utomäktenskapliga och inom äktenskap födda barn.

Första lagutskottet har till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 175 i första kammaren av herr *Linderot* samt nr 265 i andra kammaren av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå. I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till en sådan revidering av arvslagen att utomäktenskapliga barn erhålla lika arvsrätt som de inom äktenskap födda.

Beträffande de skäl som legat till grund för motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser om det utomäktenskapliga barnets ställning i arvsrättsligt hänseende återfinnas i 3 kap. av lagen den 8 juni 1928 om arv. I kapitlets 1 § stadgas, att barn utom äktenskap eller dess avkomlingar äga taga arv efter barnets moder och modernefränder och ärvas av dem, såsom vore barnet av äktenskaplig börd. Jämlikt 2 § äger barnet, om det är trolovningsbarn eller fadern avgivit förklaring, att det skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, taga arv efter fadern och fadern efter barnet, såsom vore barnet av äktenskaplig börd. I andra fall ha barnet och fadern ej arvsrätt efter varandra. Mellan barnet och dess fädernefränder äger ej arvsrätt rum. Om barn utom äktenskap, som ägt ärvä fadern, är avlidet, skola dess avkomlingar taga arv efter honom och han efter dem. I 3 § lämnas närmare föreskrifter om sättet för avgivande av sådan arvsförklaring, som omtalas i 2 §. Förklaringen må givas jämväl före barnets födelse. Har barnet uppnått myndig ålder, är förklaringen ej gällande med mindre den godkänts av barnet i samma ordning, som gäller för fadern.

De i 1928 års lag om arv upptagna reglerna angående utomäktenskapligt barns arvsrättsliga ställning överensstämma i huvudsak med förut gällande bestämmelser, vilka varit intagna i 1917 års lag om barn utom äktenskap. Enligt sistnämnda lag fanns emellertid icke den i 1928 års lag medgivna möjligheten för fader till utomäktenskapligt barn att avgiva arvsrättsförklaring till förmån för barnet.

1917 års lag överensstämde i sin tur i hithörande delar med lagberedningens år 1915 avgivna förslag, som upptagits i den till 1917 års riksdag avlåtna propositionen (nr 33). I samband med godkännande av lagförslaget i

den form, vari det förelåg efter vidtagen sammanjämkning, anhöll emellertid riksdagen, att vid revisionen av ärvdabalken måtte upptagas till förnyad förutsättningslös utredning, huruvida och under vilka villkor barn utom äktenskap skulle jämväl i andra fall än som angåves i den då antagna lagen njuta arv efter fader (skrivelsen 1917 nr 239).

Med hänsyn till nämnda riksdagsskrivelse upptogs frågan om de utom-äktenskapliga barnens arvsrätt efter fader av lagberedningen till ny prövning i samband med dess år 1925 avgivna förslag till revision av ärvdabalken del II. Efter en ingående undersökning fann beredningen sig ej kunna tillstyrka, att barn utom äktenskap i regel erhöles arvsrätt efter fader. Emellertid föreslog beredningen den utsträckning av arvsrätten som möjliggöres genom faderns arvsrättsförklaring.

Lagberedningens år 1925 avgivna förslag upptogs i den till 1928 års riksdag avlåtna propositionen (nr 17) med förslaget till den nya arvslagen.

Vid 1928 års riksdag väcktes även en motion i ämnet (II: 395), däri fru Nordgren m. fl. hemställde, att riksdagen måtte besluta att alla utomäktenskapliga barn tillerkändes arvsrätt jämväl efter fader och fädernefränder. Därest detta icke kunde bifallas, hemställdes i varje fall, att arvsrätt efter fader och fädernefränder tillerkändes »sådana utomäktenskapliga barn, beträffande vilka invändning om faderskap bland flera ej vinner stöd av en i saken förebragt utredning».

Första lagutskottet, som avgav utlåtande (nr 21) i ärendet, förklarade sig på i utlåtandet närmare angivna skäl icke kunna tillstyrka någon åtgärd i anledning av motionen.

Mot utskottets utlåtande i denna del hade anmälts två reservationer.

I den ena reservationen, avgiven av herrar Klefbeck och Schlyter, hemställdes under hänvisning till anförd motivering, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med det fortsatta arbetet på revision av ärvdabalken låta utreda, i vad mån arvsrätten för barn utom äktenskap efter fader ytterligare kunde utsträckas.

Den andra reservationen hade avgivits av fem ledamöter, vilka instämde i den av herrar Klefbeck och Schlyter gjorda hemställan.

Kamrarna, som godkände lagförslaget i hithörande delar, stannade beträffande den av herrar Klefbeck och Schlyter avgivna reservationen i olika beslut, i det första kammaren med 69 röster mot 57 avtog skrivelseförslaget men andra kammaren medelst uppresning biföll detsamma. I anledning av att kamrarna jämväl i vad rörde lagförslaget, i delar varom nu ej är fråga, stannat i skiljaktiga beslut företogs sammanjämkning; denna föranledde dock icke till godkännande av skrivelseförslaget.

I en vid 1936 års riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 189) anhöll fru Nordgren m. fl., att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranställa om utredning dels angående utvidgande av den ömsesidiga arvsrätten mellan utomäktenskapligt barn samt dess fader och fädernefränder, dels ock angående utvidgande av sådant barn-

rätt att antaga faderns släktnamn samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga de förslag till lagändringar, vartill utredningen kunde föranleda.

Första lagutskottet, som avgav utlåtande (nr 7) över motionen, yttrade bland annat följande:

Förevarande frågor ha varit föremål för upprepade överväganden av lagberedningen och behandlats av riksdagen senast år 1928 i samband med tillkomsten av den nya arvslagen. Det skulle vid sådant förhållande möjligen kunna tyckas, att saken knappast redan nu borde upptagas till förnyad omprövning. Frågan om de utomäktenskapliga barnens ställning är emellertid — icke minst med hänsyn till deras stora antal — enligt utskottets förmenande av så vital betydelse, att utskottet anser sig böra biträda kravet på ytterligare utredning. Denna utredning måste dock göras helt förutsättningslös och bör därför icke heller erhålla den begränsade omfattning, som angivits i motionen. I samband härmed vill utskottet erinra om att den s. k. befolkningskommissionen för närvarande verkställer en allsidig undersökning av vårt lands befolkningsfråga. Måhända skulle spörsmålet om de utomäktenskapliga barnens ställning kunna upptagas i ett sådant större sammanhang.

Utskottet hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig, förutsättningslös utredning angående de utomäktenskapliga barnens rättsliga ställning samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan och avlät i enlighet härmed skrivelse till Kungl. Maj:t.

Sedan befolkningskommissionen genom remiss den 18 december 1936 anbefallts att avgiva yttrande i frågan, befriade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1937 kommissionen från nämnda uppdrag samt remitterade riksdagens skrivelse till socialstyrelsen för utlåtande. I anslutning till sistnämnda remiss överlämnades den 1 februari 1938 till socialstyrelsen en till Kungl. Maj:t från Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund inkommen framställning, att Kungl. Maj:t omedelbart ville på lämpligt sätt verkställa en undersökning av hela problemet om de utomäktenskapliga barnens rättsliga och sociala ställning.

Vid 1938 års riksdag väcktes inom andra kammaren av herr Flyg m. fl. en motion (nr 205), i vilken hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla om skyndsamt utredning och förslag till bestämmelser om barns utom äktenskap jämställande med barn inom äktenskap med speciell hänsyn till rätt till fadersnamn och fadersarv samt förslag till ändring av hithörande lagar i anslutning därtill.

I enlighet med hemställan av första lagutskottet i avgivet utlåtande (nr 12) däri framhölls att frågan om de utomäktenskapliga barnens rättsliga ställning vore föremål för Kungl. Maj:ts övervägande, avsåg riksdagen motionen.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 oktober 1941 har chefen för justitiedepartementet den 8 november 1941 tillkallat presidenten B. Ekeberg och byråchefen för lagärenden revisionssekreteraren G. Walin för att biträda

med arbetet på ett sammanförande till en eller flera större enheter av det flertal lagar, som bruka sammanföras under beteckningen nya ärvdabalken.

I direktiven för de sakkunniga (»sakkunniga för kodifiering av ärvdabalken») uttalas bland annat, att med anledning av riksdagens ovannämnda skrivelse torde böra närmare övervägas, i vad mån nu förefintliga olikheter mellan de bestämmelser som gälla barn i äktenskap och dem som gälla barn utom äktenskap kunna minskas, samt att därvid bör uppmärksammas frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt efter fadern och fädernefränderna.

Utredningen, vilken påbörjats 1941, pågår.

Socialstyrelsen, som över den dit remitterade riksdagsskrivelsen inhämtat yttranden från barnavårdsnämnderna i en del större orter samt vissa enskilda sammanslutningar med barnavårdande uppgifter, har i den 4 december 1941 avgivet utlåtande i ärendet tillstyrkt en förutsättningslös utredning rörande möjligheterna att klarlägga och förbättra de utomäktenskapliga barnens ställning såväl i rättsligt som i socialt avseende, varvid styrelsen erinrat om att de sakkunniga, åt vilka uppdragits att överarbeta bland annat lagarna om barns civilrättsliga ställning, torde få anledning att syssla med ifrågavarande frågor.

Utskottet.

Såsom av utskottets redogörelse framgår, har åt de sakkunniga, som den 8 november 1941 jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats för kodifiering av ärvdabalken, uppdragits att taga under övervägande, i vad mån nu förefintliga olikheter mellan de bestämmelser som gälla barn i äktenskap och dem som gälla barn utom äktenskap kunna minskas, samt därvid uppmärksammas frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt efter fadern och fädernefränderna.

Då således den i förevarande motioner upptagna frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt är föremål för utredning, torde skäl icke föreligga för riksdagen att, såsom motionärerna föreslagit, göra någon framställning till Kungl. Maj:t i ämnet. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 175 och II: 265, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1943.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson*, Branting, Karl Johan Olsson, Brandt, Caap* och Lodenius;

från andra kammaren: herrar Gezelius, Hedlund i Östersund, Ryberg*, Berg*, Lindberg i Stockholm, Landgren, Lindahl och Nilson i Eskilstuna.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

